

TA‘LIM JARAYONINI ZAMONAVIY AKT YORDAMIDA RIVOJLANTIRISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Q.Q.Qurbonaliyev

Qo‘qon davlat universiteti, fizika va astronomiya kafedrası o‘qituvchisi
qqurbonaliyev92@mail.ru

Annotatsiya Ushbu maqolada ta‘limni rivojlantirish jarayonida zamonaviy axborot texnologiyalarning o‘ziga xos xususiyatlari yoritib o‘tilgan.

Aytish joizki, hozirgi davr kompyuter va axborotlar asri sifatida tavsiflanmoqda. Buni, ta‘lim sohasini rivojlantirishga qaratilgan bir qator imkoniyatlar orqali yaqqol ko‘rish mumkin. Shu bois, o‘quvchilarning aql-zakovatidan imkon qadar ko‘proq foydalanish, o‘zining muhimligi jihatidan alohida ahamiyat kasb etadigan omillardan hisoblanadi. Bugungi kunda mamlakatimiz taraqqiyoti yo‘lidagi ustuvor vazifalardan biri – ta‘lim tizimini investitsiyalash, kompyuter va axborot texnologiyalari taraqqiyotini ta‘minlashdan iborat ekanligi O‘zbekiston Respublikasining “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi to‘g‘risida”gi qonunida belgilab qo‘yilgan. [2:3]

Ta‘lim muassasalarida kompyuter texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatining mavjudligini belgilash, ta‘lim jarayonida bunday texnologiyalarni qo‘llashning eng muhim ko‘rsatkichlaridan hisoblanadi. Hozirgi kunda umumiy o‘rta ta‘lim muassasalaridagi o‘qituvchilar, o‘quvchilar hamda ularning ota-onalari uchun “kundalik.com” sayti, Oiy ta‘lim muassasalarining pedagog-xodimlari hamda talabalari uchun HEMIS dasturi o‘z faoliyatini davom ettirmoqda. HEMIS axborot tizimi oliy ta‘lim muassasalarining asosiy faoliyatlarini avtomatlashtirish hisobiga ma‘muriy xodimlar, professor-o‘qituvchilar va talabalarga elektron ta‘lim xizmatlarini taqdim etadi. Axborot tizimi oliy ta‘lim muassasalari bilan Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi o‘rtasida axborot ko‘prigi vazifasini o‘taydi hamda oliy ta‘lim muassasalaridan olinadigan turli xil ma‘lumotlar sonini keskin kamaytirish, ularning qog‘oz shaklidan voz kechish va boshqaruv tizimini raqamlashtirishga xizmat qiladi. [1:5]

Bu sohada erishilayotgan yutuqlarni hisobga olib, kompyuter texnologiyasini quyidagi jihatlarida ta‘lim muassasasi umumiy faoliyati jarayonlarida qo‘llash samarali bo‘lishini ta‘kidlash lozim:

- dars jadvallarini tuzish;
- muassasa o‘qituvchilari hamda o‘quvchilar bo‘yicha ma‘lumotlar bankini yaratish va undan foydalanish;

- o‘qituvchilar faoliyatining monitoringini yaratish;
 - o‘quv muassasasi faoliyatini tezkor boshqarishni interfaol telekonferensiya, virtual maslahatlar, muhim axborotlarni o‘qituvchilarning jamoaviy yoki shaxsiy kompyuterlari displeyi ekraniga tashlash orqali tez tashkil etish;
 - ta’limni boshqarish yohud boshqa mutasaddi tashkilotlar bilan elektron pochta orqali bog‘lanishga sharoit yaratish;
 - boshqa o‘quv muassasalari, jumladan, horijiy oliy ta’lim muassasalari bilan ijodiy aloqani tashkil etish;
 - Internet tizimi yordamida axborot izlash va uni tanlash.
- Ta’lim muassasasining o‘quv faoliyatida esa:
- axborot va axborot texnologiyalarini majburiy o‘rganishni tashkil etish;
 - barcha fanlar bo‘yicha o‘rgatuvchi dasturlardan foydalanish;
 - kompyuter testlari yordamida o‘quvchilarning o‘zlashtirishini nazorat qilish;
 - kutubxonalar kataloglaridan foydalanish va ommabop kutubxonalardagi kitoblarga Internet orqali buyurtma berish;
 - o‘qituvchilarning metodik ishlanmalari, ma’ruza matnlari va boshqa o‘quv qo‘llanmalarini nashrga tayyorlash;
 - Internet tizimidagi ma’lumotlardan foydalanib, o‘quvchilar tomonidan ma’ruzalar va referatlarni mustaqil tayyorlashga erishish;
 - o‘quv va badiiy adabiyotlarning elektron matnlaridan foydalanish;
 - maxsus ensiklopedik lug‘atlardan foydalanish imkoniyatini yaratish lozim.

Kompyuter texnologiyalaridan foydalanishda, o‘qituvchi uning mazmuniga ko‘ra bir qancha vazifalarni bajarish mumkin. Faol foydalanish imkoniyatiga ega kompyuter texnologiyalari quyidagi asosiy didaktik funksiyalarni bajaradi:

- multimedia texnologiyasini qo‘llash evaziga o‘quvchilarda fanlarga qiziqishni rivojlantiradi;
- bunda ta’limning interfaolligi tufayli o‘quvchilarning fikrlash qobiliyatlarini faollashtiradi va o‘quv materialini o‘zlashtirilishining samaradorligi oshadi;
- masofadan turib ta’lim olishni faqat sirdan o‘qiyotgan o‘quvchilar yoxud internet ta’lim uchungina emas, balki sababli dars qoldirgan o‘quvchilar uchun ham tashkil etish imkoniyatini beradi;
- o‘quvchilarga mustaqil izlanish yo‘li bilan materiallarni izlash, topish hamda muammoli masalalarga javob topish orqali ma’lum tadqiqot ishlarini bajarish uchun imkoniyat yaratadi;
- o‘quvchilarning yangi mavzuni o‘zlashtirishi, misollar yechishi, insho, bayon yozishlarida, o‘quv materiallari bilan mustaqil tanishish, tanlash va axborot hamda ma’lumotlarni tahlil etish kabi masalalarni tez bajarish uchun sharoit yaratadi. [4:85]

Kompyuter vositalari yordamida mustaqil ta’limni tashkil etish nuqtai nazaridan tahlil etadigan bo‘lsak, aksariyat uning interfaolligini, bevosita muloqot yordamida o‘quvchi o‘quv rejasida ko‘rsatilgan istalgan fan sohasida maxsus o‘quv dasturlari yordamida bilim olish imkoniga ega ekanligi ma’lum bo‘ladi [5:110]. Kompyuter vositasi, o‘quvchi yoki o‘qituvchi

murojaatlariga “javob beradi”, ular bilan bimalol “muloqotga kiradi”, bular kompyuter ta’limi metodikasining asosiy xususiyatlaridan sanaladi. Kompyuterli o‘qitish metodikasining boshqa bir muhim xususiyati, u o‘qitish jarayonining barcha bosqichlarida, jumladan yangi o‘quv materialini tushuntirishda, qaytarishda, umumlashtirishda, o‘quvchilarning ma’lum fan bo‘yicha erishgan bilim, malaka va ko‘nikmalarini tekshirishda namoyon bo‘ladi [3:116]. Bunday jarayonda o‘qituvchi kompyuterning o‘quvchi uchun turli vazifalarni, xususan o‘qituvchilik, ishchi qurol, ta’lim ob’yekti, o‘zaro muloqot kabi funksiyalarni bajarishini bilishi kerak.

Xulosa qilib aytganda, axborot texnologiyalaridan foydalanib ta’lim jarayonini tashkil etish o‘quvchi-talabalarda fanni o‘rganish uchun qiziqishini kuchaytirib, o‘zgartirishlar kirita olish, oldindan ko‘ra olish va improvizatsiyani rivojlantirishiga olib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

[1].Abduraxmonov Q.P. va b. Umumiy fizikaga oid ma’ruza mashg‘ulotlarining virtual ishlanmasi. –Toshkent, 2014.

[2].Jalolova P.M. Oliy ta’limda “Atom fizikasi” ga oid laboratoriya mashg‘ulotlarida axborot texnologiyalardan foydalanish metodikasini takomillashtirish. –Toshkent, 2019.

[3].Qurbonov M. Fizikadan namoyish eksperimentlarini uslubiy funksiyalarini kengaytirishning nazariy asoslari. –Toshkent, Fan, 2008. 116-b.

[4]. Sh.R.Qo‘qonboyeva. On the diagnosis of the level of professional training of future physical teachers. Web of scientist: International scientific research journal. Volume 3, Issue 3, Mar., 2022., 85-90.

[5]. Sh.R.Qo‘qonboyeva. Pedagogik amaliyot jarayonida bo‘lajak fizika o‘qituvchisi kompetentligini shakllantirish masalasi. *Academic research in educational sciences*, Volume 2(CSPI conference 3), 108-112. (2021).